

بهبود مهارت‌های برقراری ارتباط، گفتار و بازی در نوباوگان ناشنوا

(راهنمای مادران و مربیان)

مریم موللی / کارشناس ارشد روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی
 گیتا موللی / دانشجوی دکتری روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی

چکیده

در طی سال‌های اخیر مقالات متعددی پیرامون اثرات و تبعات ناشنوایی کودک بر والدین و خانواده نگاشته شده است. اما متأسفانه در مورد پرورش فرزندان ناشنوا مقالات اندکی در دست است. منظور ما از پرورش فرزندان، تقویت تمام مهارت‌ها، آگاهی‌ها، نقش‌ها، تجربیات، وظایف و فعالیت‌های مورد نیاز برای بزرگ کردن یک کودک ناشنوا است. با توجه به نبود مقالات در زمینه‌ی پرورش کودکان ناشنوا، این مقاله بر آن است تا مهارت‌های برقراری ارتباط با کودکان ناشنوا را از تولد تا سه سالگی در سه حیطه‌ی برقراری ارتباط، گفتار و بازی به زبانی ساده بیان کند.

آگاهی پیرامون وضعیت فرزند خود داشته باشند و تصمیماتی بگیرند که والدین کودکان شنوا مجبور به گرفتن آنها نیستند (بیزلی و مور، ۱۹۹۵) به عنوان مثال، انتخاب روش ارتباطی مناسب برای فرزندشان، کار با سمعک، آشنایی با فرهنگ ناشنوایان و ... (مک کراکن و ساترلند، ۱۹۹۱).

چهار مشکل عمده‌ی والدین شنوای کودکان ناشنوا غالباً عبارت است از:

۱. آموزش دوری کردن از خطرات؛
۲. غلبه بر ناامیدی؛
۳. سر کردن با هیجانات منفی؛
۴. حمایت از فرزند خود جهت دستیابی به مهارت‌های زبانی و برقراری ارتباط.

در حقیقت می‌توان سه مورد نخست را هم به مورد چهارم نسبت داد که منشأ تمام مشکلات مربوط به فرزندان ناشنواست، به همین خاطر تربیت کودک ناشنوا به دلیل مشکلات ارتباطی مشکل‌تر از کودک شنوا است (نوتسن^۵ و همکاران، ۲۰۰۴).

غالباً به نیازهای هیجانی و رفتاری کودکان ناشنوا توجه کمتری می‌شود و والدین در این رابطه با مشکلاتی رو به رو هستند (ماهر^۶، ۱۹۸۹). موفقیت کودک ناشنوا نیز مانند کودک شنوا با پذیرش او از سوی والدین و برقراری ارتباط در منزل آغاز می‌شود. کودک ناشنوا نیازهای ویژه‌ای دارد که او را از کودک شنوا متمایز می‌کند اما این تفاوت را نباید کاستی محسوب کرد. در عوض باید در نظر داشت کودکان ناشنوا نیز مانند

مقدمه

برای بیشتر خانواده‌های کودکان ناشنوا، فرزندشان نخستین فرد ناشنوایی است که تاکنون دیده‌اند و پرورش یک کودک ناشنوا گاه مسئولیتی بسیار توان‌فرساست، به ویژه در صورتی که انبوه اطلاعات و توصیه‌های گوناگون متخصصان، دوستان دلسوز و اعضای خانواده را نیز در نظر داشته باشیم (گلوور^۱، ۲۰۰۳).

در سال‌های اخیر مقالات بسیاری در زمینه‌ی فشار روانی والدین کودکان ناشنوا، تعاملات، حمایت‌های اجتماعی و روابط آنان با فرزند خود نوشته شده است (راس^۲ و همکاران، ۲۰۰۴). اما به ویژه در مورد پرورش درست فرزندان ناشنوا مقالات اندکی در دست است. بنابراین، والدین کودک ناشنوا ضروری است همه نوع

درست رفتار صحیح با کودکانشان را در سه حیطه‌ی برقراری ارتباط، گفتار و بازی دنبال نمایند.

* برقراری ارتباط

« ۰ تا ۲ ماهگی »

- مهم است بتوانید همراه با کودک کتان لحظاتی را در سکوت و آرامش بگذرانید. کودکان خیلی دوست دارند صمیمیت نزدیکی با کسی را تجربه کنند و فقط به هم نگاه کنند. کودکان با این کار در مورد خود و دیگران چیزهای زیادی می‌آموزند.

- بهتر است زمانی که کودک حرکت می‌کند و یا صدایی تولید می‌کند، آن را برای او توضیح دهیم. به عنوان مثال، زمانی که کودک آروغ می‌زند به او بگوییم «آروغ زدی؟» «حالا احساس بهتری داری!»

- لمس کردن، بخش مهمی از ارتباطات اولیه است. به پشت کودک ضربه زدن، قلقلک دادن و با مهربانی وی را در آغوش گرفتن همه و همه باعث می‌شوند کودک از وجود شما آگاه شود و از بودن در کنار شما و گوش دادن به شما لذت ببرد.

- از گفتار، لمس و بیان چهره‌ای (ایماهای کلامی) برای ارتباط با کودک کتان استفاده کنید. کلمات و عبارات آشنا را تکرار کنید. مثلاً به کودک کتان بگویید: «شیر تو اینجاست» یا «مامان اینجاست».

- در گفتگو با کودک، آهنگ کلامتان را تغییر دهید و از ایماهای کلامی مثل تنگ و گشاد کردن چشم‌ها، لبخند زدن و ... استفاده کنید.

- در مورد این که در طول روز قصد انجام چه کارهایی را دارید با کودک کتان صحبت کنید. به عنوان مثال: اگر می‌خواهید به حمام بروید، با کودک کتان اینگونه صحبت کنید «اجازه بده لباس زیرت (زیرپوش) را در آورم،

کودکان شنوا با یکدیگر بسیار تفاوت دارند و باید به هر یک از آنها نگاهی خاص داشت. کودکان ناشنوا دقیقاً همان چیزهایی را از والدین خود می‌خواهند که کودکان شنوا می‌خواهند. گرچه ممکن است روش به دست آوردن آن متفاوت باشد. از این رو، پرورش کودکان ناشنوا شامل همه جنبه‌های پرورش کودک عادی نیز می‌شود (اگدن^۷، ۱۹۸۴).

در حقیقت ارتباطات اجتماعی اولیه، رفتارهای اجتماعی آتی کودکان را رقم می‌زنند و کودک با کسب تجربیات و مهارت‌ها شخصیت سال‌های آتی خود را شکل می‌دهد (هریس و موهای^۸، ۱۹۹۷).

همچنین احساس والدین این است که با بزرگتر شدن فرزندشان کار آنان ساده‌تر می‌شود، این امر چندین دلیل دارد: نخست اینکه کسب نتایج مثبت فرزندشان در مراحل مختلف به آنها امید می‌دهد و زمانی که والدین می‌بینند فرزندشان مستقل شده و بسیاری از تلاش‌های آنان به نتیجه رسیده احساس رضایت خاطر می‌کنند. دوم اینکه زمانی که فرزندان ناشنوا بزرگتر می‌شوند، وابستگی‌های فیزیکی آنان به والدین کمتر می‌شود. دیگر اینکه والدین نسبت به سال‌های پیش احساس اعتماد به نفس بیشتری در خود می‌کنند و احاطه‌ی بیشتری بر مشکلات و مسائل مربوط به فرزند خود دارند (انجمن ملی کودکان ناشنوا، انگلیس، ۲۰۰۳).

با توجه به نبود آموزش‌های ویژه در زمینه‌ی پرورش کودکان ناشنوا، این مقاله بر آن است تا شیوه‌ی درست رفتار با کودکان ناشنوا را از تولد تا سه سالگی در سه حیطه‌ی برقراری ارتباط، گفتار و بازی به زبانی ساده بیان کند. البته والدین با تحمل سختی‌ها و فشارهای بسیار، در سال‌های بعد (سه سالگی و پس از آن) راحت‌تر با مسائل رو به رو می‌شوند و توان بیشتری برای مقابله با مشکلات پیش‌روی خود دارند، اما لازم است تا شیوه‌ی

اوه، پوشکت را نگاه کن و ...» .

« ۲ تا ۴ ماهگی »

- زمانی را برای تعاملات رودررو با کودک صرف کنید، از این فرصت برای صحبت در مورد این که کودک در حال انجام چه کاری است و یا چه حس و حالی دارد، استفاده کنید. مثلاً، وقتی کودک خمیازه می کشد. به او بگویید: «خمیازه کشیدی؟» « خسته ای عزیزم!»

- صداها، حرکات دهان و ایماهای چهره کودک را تقلید کنید. مثلاً، با لب و لوجه آویزان با او صحبت کنید. گاهی اوقات کودک نیز به تقلید رفتار شما می پردازد.

- به استفاده از گفتار، لمس و بیان چهره ای با کودک ادامه دهید.

این کار را در زمان تعویض پوشک و یا غذا دادن به کودک انجام دهید. و به او بگویید: «تو شیطونی و او را قلقلک دهید» و بعد ادامه دهید. «می خندی!».

- به یاد داشته باشید هنگام گفتگو با کودک طوری قرار گیرید که او بتواند بچرخد و سرش را جابجا کند.

« ۴ تا ۶ ماهگی »

- جهت ارتباط با کودک زمانی را به تعاملات رودر رو بگذرانید.

- چیزهایی را که کودک به آن نگاه می کند برایش توضیح دهید. مثلاً، به کودک بگویید: «بابا اینجاست»

- از کلمات ساده، تکراری و کوتاه در گفتگو با کودک استفاده کنید. آهنگ کلامتان را تغییر دهید، از ایماهای کلامی مثل لبخند زدن و حرکات سر مثل تکان دادن سر در هنگام صحبت استفاده کنید.

- زمانی که کودک در حال نگاه کردن به شماست،

صداها و حالات چهره اش را تقلید کنید.

- با کودک بازی های «ردگیری بینایی» را انجام دهید. مثلاً، قاشق مثل هواپیما به دهان کودک وارد می شود. یا یک اسباب بازی را در جلوی چشمان کودک حرکت دهید تا مجبور شود حرکت شیء را دنبال کند.

- بازی قلقلک و یا سایر بازی های پیش بینی را با کودک انجام دهید. مثلاً، زمانی که کودک قلقلک می دهد، وقتی دوباره دستانتان به کودک نزدیک می شود، چهره ی وی نیز خندان می شود.

« ۶ تا ۹ ماهگی »

- به تلاش کودک برای برقراری ارتباط توجه کنید و با استفاده از گفتار و ایماهای کلامی به وی پاسخ دهید.

- کلماتی را که فکر می کنید کودک سعی در بیان آنها دارد تکرار کنید.

- صداها، حرکات و ایماهای کلامی کودک را تقلید کنید.

- بازی با کودکان را همراه با وزن و آهنگ انجام دهید، زیرا کودکان در این مرحله از زندگی به این مسئله بسیار پاسخگو هستند. بازی هایی مثل لی لی حوضک، تاپ تاپ خمیر، دالی موشه و ...

- زمانی که اشیاء و یا اسباب بازی ها قابل مبادله هستند، بازی " اینو بده ، اینو بگیر " را با کودک انجام دهید. مثلاً به او بگویید: « عروسک را بگیر» و « ماشین را بده».

« ۹ تا ۱۲ ماهگی »

- کودکان در این بُرهه از زندگی بیشتر از هر زمان دیگر فعال و پُر انرژی هستند، بنابراین صحبت کردن در مورد این که آنها در حال انجام چه کاری هستند، فرصت شنیدن دستور زبان را برای آنها فراهم می کند.

- در این مرحله، کودک کتان علاقمند به دانستن اسم اشیاء است، به همین خاطر بایستی نام اشیاء، انسان‌ها و تصاویر موجود در کتاب را به او بگویید. مثلاً به او بگویید "اوه، نگاه کن، اون یک ماشینه. بابا هم یک ماشین خریده، به نظر تو این ماشین بابا نیست؟"
- با کودک کتان در مورد اینکه انسان‌های دیگر در حال انجام چه کاری هستند، صحبت کنید.
- از ایماها و آداهای کلامی کودک کتان پاسخی دهید.
- دایره‌ی کلمات کودک کتان را با عبارات کوتاه گسترش دهید.
- از اینکه کودک کتان، ارتباط و تعامل انسان‌های دیگر را می‌بیند، مطمئن شوید.
- « ۱۵ تا ۱۸ ماهگی »
- از گفتار و ایماهای کلامی برای توضیح رفتار کودک کتان استفاده کنید.
- با کودک کتان در مورد این که در حال انجام چه کاری است، چه کاری را انجام داده است و چه کاری را انجام خواهد داد، صحبت کنید.
- اسم اشیاء، انسان‌ها و تصاویر موجود در کتاب‌ها و ... را برای کودک کتان بگویید و البته این نام‌ها را به تجربیات و اسباب‌بازی‌های شخصی کودک کتان مرتبط کنید. مثلاً، به کودک کتان بگویید: "این یک کتابه است." و بعد ادامه دهید "این کتاب، مثل مال توست. اینطور نیست؟"
- همراه کودک کتان به آلبوم عکسش نگاه کنید، در عکس‌ها به وجود انسان‌های دیگر، اشیاء و ... اشاره کنید.
- « ۱۲ تا ۱۵ ماهگی »
- زمانی که از کودک کتان می‌خواهید رفتاری را انجام دهد، از گفتار و ایماهای کلامی همراه با هم استفاده کنید تا کودک کتان متوجه منظور شما شود. مثلاً، وقتی به کودک کتان می‌گویید: «بیا اینجا» در عین حال آغوشتان را نیز باز کنید.
- در مورد اینکه کودک کتان در حال انجام چه کاری است، با وی صحبت کنید.
- برای کودک کتان نام‌های اشیاء، انسان‌ها، تصاویر موجود در کتاب داستان و ... را بگویید.
- با کودک کتان در مورد اینکه انسان‌های دیگر در حال انجام چه کاری هستند، صحبت کنید.
- از ایماها و آداهای کلامی کودک کتان پاسخی دهید. توجه کنید پاسخ به ایماهای کلامی به اندازه‌ی ارتباط کلامی

مهم است.

- با کودک کتان بازی‌هایی کنید که به آنها علاقه دارد.
- مطمئن شوید کودک کتان فرصت‌هایی برای دیدن انسان-ها در حالت ارتباط دارد.

« ۱۸ تا ۲۱ ماهگی »

البته این کار وضوح گفتار کودک را نیز بهبود می‌بخشد. به عنوان مثال، کودک شما می‌گوید: "مادر بزرگ طبقه‌ی بالاست." و شما می‌توانید در عین تکرار جمله‌ی او، به جمله‌اش اطلاعات جدیدی را اضافه کنید و به او بگویید: "بله، مادر بزرگ میره طبقه‌ی بالا تا به دستش که درد می‌کنه، پُما بماله".

- از گفتار و ایماهای کلامی برای توصیف فعالیت یا رفتارهای کودک کتان و اینکه چه بکند و یا چه نکند استفاده کنید. مثلاً، به کودک کتان بگویید: "دختر خوبم یا پسر خوبم! قابلمه داغ است، به آن دست نزن".

- برای انجام بعضی کارها از کودک کتان کمک بگیرید و در حین انجام کار با وی صحبت کنید. مثلاً، وقتی در حال آماده کردن غذا هستید، از کودک کتان در مورد بازی‌ها و وسایل مورد علاقه‌اش سؤال کنید. در عین حال نام غذاها، و وسایل پخت و پز را به وی آموزش داده و بگویید.

- براساس فعالیت‌های روزانه‌ی کودک کتان با وی بازی کنید (مثلاً، موقع غذا دادن یا پوشاندن لباس به او).

- به کودک کتان اجازه بدهید در شستشوی سبزیجات، مالیدن گره روی نان، چشیدن مزه‌ی غذاها و ... به شما کمک کند.

- نام وسایل منزل، غذاها، ماشین‌ها، مکان‌ها و یا برخی تصاویر کتاب‌ها را به کودک کتان بگویید.

- در طول بازی در مورد اسباب بازی‌ها به کودک توضیح دهید.

- در مورد خانواده و حوادث روزمره داستان‌های کوتاهی برای کودک کتان تعریف کنید.

- عقیده‌ی کودک کتان را جویا شوید. مثلاً، وقتی کودک کتان غذایی را خورد از وی پرسید: "خوشمزه بود؟"

- در مورد اینکه قصد انجام چه کاری را دارید و یا چه کاری را انجام داده‌اید با کودک کتان صحبت کنید. می‌توانید برای انجام این کار از عکس‌ها و تصاویر کمک بگیرید.

- مطمئن شوید، کودک کتان فرصت‌هایی برای دیدن انسان‌ها در حالت ارتباط دارد.

- به ایماهای کلامی کودک کتان همچنان پاسخ دهید. مثلاً، در بازی‌هایی که کودک کتان علاقه مند به انجام آنهاست، شرکت کنید.

- زمانی را برای صحبت در مورد کتاب‌های داستان و تصاویرشان بگذارید. مثلاً، از کودک کتان در مورد جزئیات موجود در تصاویر سؤال کنید. یا از کودک کتان بخواهید به شما بگوید: "در تصویر چه اتفاقی در حال وقوع است؟"

- مطمئن شوید کودک کتان فرصت‌هایی برای دیدن انسان-ها در حالت ارتباط دارد.

« ۲۴ تا ۳۰ ماهگی »

- درباره‌ی اینکه قصد انجام چه کاری را دارید، کجا می‌خواهید بروید یا کارهایی که پیشتر انجام داده‌اید، با کودک کتان صحبت کنید.

- به کودک کتان فرصت دهید انتخاب‌هایش را بیان کند.

« ۲۱ تا ۲۴ ماهگی »

- جملات و کلمات کودک کتان را با عبارات کوتاه‌تری تکرار کنید، در عین حال به آن عبارات، اطلاعات تازه-ای بیفزایید. با این کار کودک می‌بیند که چطور با همان جمله‌ی خودش، جملات طولانی‌تری ساخته می‌شود.

ارتباط با کودکان دیگر دارد.

- کودکان را به توصیف نقاشی‌هایش، تشویق کنید.
- در مورد چیزی که کودکان با استفاده از خمیر یا گل می‌سازد صحبت کنید.
- به خواندن داستان برای کودکان ادامه دهید. اما در مورد شخصیت‌ها و حوادث داستان با وی صحبت کنید.
- کودکان را به گفتن داستان‌هایی که او با آن داستان‌ها آشناست، و برایش تکراری هستند تشویق کنید.
- چیزهایی نظیر عکس، نقاشی، برگ، تمبر که کودکان به آنها علاقمند است را در آلبوم‌های مخصوص جمع کنید تا بتوانید آنها را با او تماشا کنید و در مورد آنها با هم صحبت کنید.
- بسیاری از کودکان در این برهه از زندگی، از کارها و هنرهای دستی لذت می‌برند بنابراین، شرایطی فراهم کنید تا آنها با استفاده از حبوبات، دکمه، مقوا و کاغذ آلومینیومی و ... چیزی را بسازند. سپس در مورد این که در حال انجام چه کاری است، چه چیزی می‌سازد و ... با وی صحبت کنید.

*** توجه کردن، گوش دادن، گفتار**

« ۰ تا ۲ ماهگی »

- در مورد رفتارهای کودکان فکر کنید و به رفتارهای او نگاه کنید.
- زمانی را برای تعاملات رو در رو و نزدیک با کودکان بگذرانید.
- از صوت و لمس برای افزایش توجه کودکان استفاده کنید.
- از گفتار و نشانه‌های مستقیم در پاسخ به رفتارهای کودکان استفاده کنید. به عنوان مثال، از تکرار در گفتار و لمس، تنوع در آهنگ صدا، بیان چهره‌ای و حرکات

مثلاً، از او بخواهید بگوید، چه بازی را دوست دارد انجام دهد.

- در پایان روز، با کودکان در مورد اتفاقات آن روز صحبت کنید. مثلاً از وی پرسید: "بهترین کاری را که انجام دادی چه بود؟"
- داستان‌های تخیلی مثل داستان پریان، جک و لوییای سحرآمیز را برای کودکان بخوانید. البته توجه داشته باشید که برای کمک به درک و فهم کودکان از تصاویر هر صفحه کمک بگیرید.
- کودکان از شنیدن داستان‌های تکراری لذت می‌برند. توجه داشته باشید کودک شما می‌تواند از تصاویر موجود در کتاب برای گفتن همان داستان تکراری استفاده کند.
- با کودکان در مورد برنامه‌های تلویزیونی، نوارهای ویدئویی و یا لوح‌های فشرده‌ای که تماشا کرده‌اید، صحبت کنید زیرا ممکن است کودک شما متوجه برخی از رویدادهای موجود در برنامه‌ی تلویزیونی نشده باشد.

- به کودکان صحبت با سایر کودکان را بیاموزید. به عنوان مثال، اگر کودکان می‌خواهد در بازی‌ای شرکت کند یا اگر کودکان دیگر اسباب‌بازی دارند و کودک شما می‌خواهد آن اسباب‌بازی را بگیرد و بازی کند به او بیاموزید چه بگوید و یا چگونه بگوید.

« ۳۰ تا ۳۶ ماهگی »

- به سؤالات کودکان پاسخ دهید. با استفاده از توضیح و مثال مطمئن شوید که او فهمیده است.
- در ابتدای روز، با کودکان در مورد آنچه که قصد انجام آن را دارید، جاهایی که می‌خواهید بروید و کسانی که ملاقات خواهید کرد صحبت کنید.
- مطمئن شوید کودکان فرصت‌هایی برای بازی و

- سر و ... استفاده کنید.
- در هنگام غذا دادن یا حمام کردن کودک کتان آواز بخوانید.
  - کودک کتان را با وزن و آواز، در بغل تکان دهید.
  - برای کودک کتان صداهای مختلف محیط اطراف را توضیح دهید.
  - چون شنیدن گفتار شما در محیط‌های شلوغ و پُر سر و صدا برای کودک کتان مشکل است، با او در موقعیت‌های آرام و ساکت صحبت کنید.
  - صداهایی را که کودک کتان تولید می‌کند تقلید کنید.
  - از نشانه‌های ساده و صداهای اطمینان بخش برای ارتباط و نوازش کودک کتان استفاده کنید.
  - هنگام انجام کارهای معمول روزانه مثل غذا دادن، تعویض پوشک و حمام کردن با کودک کتان صحبت کنید.
- کودک کتان صحبت کنید.
- کودک کتان از الگوها و سرمشق‌ها در گفتار شما لذت می‌برند، به همین خاطر تکرار وزن‌ها یا بازی‌ها بسیار مفید هستند.
  - در گفتگو با کودک کتان، آهنگ صدایتان را تغییر دهید. برای مثال، به او بگویید: "چه بچه خوبی!" و کلمه "چه" را با هیجان بیشتری بیان کنید یا به او بگویید: "همه رفتند" و کلمه‌ی "همه" را با آهنگ متفاوتی بیان نمایید.
  - با کودک کتان بازی قلقلک و دیگر بازی‌های پیش‌بینی پذیر مثل دالی موشه را انجام دهید.
  - به کودک کتان نگاه کنید و ببینید در حال فکر کردن به چه چیزی است، از این فرصت برای توضیح مطلب به او استفاده کنید.
  - زمانی که در حال صحبت با کودک کتان هستید، نکاتی را برای او توضیح دهید.

« ۴ تا ۶ ماهگی »

- درباره‌ی رفتارهای کودک کتان فکر کنید، به رفتارهای او نگاه کنید، روی برخی چیزها در رفتارش تمرکز کنید.
- زمانی را برای تعامل رو در رو و نزدیک با کودک کتان بگذرانید.
- با اسباب بازی‌های صداساز با کودک کتان بازی کنید.
- کتاب‌هایی را با کودک کتان بخوانید، در خواندن کتاب به جای برخی شخصیت‌ها با صداهای متفاوت صحبت کنید.
- صداهای کودک کتان را تکرار کنید و در مواردی منتظر بمانید آیا با صدای کودک کتان به شما پاسخ می‌دهد. توجه کنید منتظر ماندن شما به همان اندازه‌ی تولید صداها مهم است.
- در هنگام صحبت با کودک کتان، دائماً زیر و بمی صدایتان را تغییر دهید.

« ۲ تا ۴ ماهگی »

- درباره‌ی رفتارهای کودک کتان فکر کرده و رفتارهای او را تماشا کنید. صداهایی را که تولید می‌کند تقلید نمایید. با او درباره‌ی اشیائی که به آنها نگاه می‌کند نیز صحبت کنید.
- زمانی را برای تعامل رو در رو و نزدیک با کودک کتان بگذرانید.
- از گفتار و لمس برای افزایش توجه کودک کتان استفاده کنید، به صورت آهنگین با وی صحبت کنید و صدایتان را طوری تغییر دهید که موجب جلب توجه او شود.
- تشخیص گریه‌های مختلف کودک کتان و پاسخ متفاوت به آنها را بیاموزید.
- با کودک کتان با اسباب بازی‌های صداساز مثل طبل و جغجغه بازی کنید.
- در مورد کاری که در حال انجام آن هستید، با

- دیگران فراهم کنید.
- اجازه دهید کودک کتان به کشف اسباب بازی‌ها، اشیاء و محیط پردازد.
  - بازی دالی موشه و سایر بازی‌های پیش‌بینی مثل "نان بر کباب بیار"، کودک را وادار به توجه می‌کند و توجه و دقت او را افزایش می‌دهد.
- « ۹ تا ۱۲ ماهگی »**
- به رفتارهای کودک کتان نگاه کنید و رفتارهای او را تفسیر کنید.
  - کودک کتان را به خاطر بیان صداهایی که مانند کلمات هستند، تشویق کنید.
  - به کودک کتان وقتی در حال صحبت کردن است، نگاه کنید.
  - نوار موسیقی، آهنگ و آواز برای کودک کتان بگذارید.
  - برای کودک کتان، کتاب بخوانید و به مطالب کتاب جزئیاتی اضافه کنید.
  - برای گفتگو با کودک کتان از جملات و واژه‌های ساده استفاده کنید.
  - از کودک کتان در مورد اشیاء سؤال کنید، سپس او را تشویق کنید.
  - زمانی که در حال انجام فعالیتی هستید، عبارات و واژه‌های جدید را تکرار کنید.
  - برای کمک به لذت بردن کودک کتان در آنچه در حال انجام یا در حال شنیدن است از تحریک حواس شنوایی، بینایی، لامسه و حرکت استفاده کنید. به عنوان مثال، آوازی را با کودک کتان به صورت شاد و پویا همراهی کنید.
- « ۱۲ تا ۱۵ ماهگی »**
- به رفتارهای کودک کتان فکر کنید و به رفتارهای او نگاه کنید.
- به استفاده از گفتار مستقیم با کودک کتان ادامه دهید.
- در اتاق خواب کودک کتان، شعرهایی را با آواز بخوانید. از موسیقی در انجام این کار استفاده کنید.
  - به انجام بازی‌های پیش‌بینی پذیر مثل دالی موشه و همچنین فعالیت‌های موزون ادامه دهید. مثلاً، در جایی آواز خواندن را با فعالیت‌های بدنی موزون همراه کنید.
  - درباره‌ی اینکه کودک کتان در حال توجه به چه چیزی است، گفتگو کنید. این کار به کودک کمک می‌کند تا گفتار شما را بفهمد.
- « ۴ تا ۶ ماهگی »**
- درباره‌ی رفتارهای کودک کتان فکر کنید و رفتارهای او را تماشا کنید.
  - از تعاملات رو در رو و نزدیک استفاده کنید.
  - صداهای کودک کتان را در هنگام خندیدن، صحبت کردن و ... تقلید کنید.
  - بازی‌های دس‌دسی، بای‌بای و تاپ‌تاپ‌خمیر را با کودک کتان انجام دهید.
  - برای ریتم دادن به بازی، از آهنگ ۱، ۲، ۳ استفاده کنید.
  - صداهای جانوران و اشیاء مثل صدای گربه، ماشین یا قطار را برای کودک کتان در آورید.
  - به اشیاء اشاره کنید و نام آنها را با وزن و آهنگ متفاوت بگویید.
  - برای تشویق کودک کتان برای گفتن حرف "پ" در کلمه‌ی "پدر" از ساختن حباب با آب دهان استفاده کنید.
  - در هنگام خواندن کتاب برای کودک کتان به تصاویر داستان صداهایی را اضافه کنید. مثلاً، سوت برای قطار.
  - با اسباب بازی‌های موسیقایی بازی کنید.
  - فرصت‌هایی را برای کودک کتان جهت بودن و تماس با

- کنید.
- نگاه می کرده برایش صحبت کنید.
- زمانی که کودک کتان در حال صحبت با شماست، به وی نگاه کنید.
- درباره‌ی انسان‌ها، اسباب بازی‌ها، اشیاء و فعالیت‌های روزانه با کودک کتان صحبت کنید.
- با کودک کتان در مورد چیزهایی که رخ داده و یا در حال انجام است، صحبت کنید.
- برای کودک کتان کتاب بخوانید و در مورد تصاویر کتاب با او صحبت کنید.
- کلمات ناقص کودک را با عبارت درست تکرار کنید. به عنوان مثال، اگر کودک شما می‌گوید: "بی‌بی می‌خواهم" شما باید به او بگویید: "بیسکویت می‌خواهی".
- گفتار تان را با سطح سنی کودک هماهنگ کنید زیرا کودک شما در این مرحله ماهرتر از گذشته شده است. به همین خاطر طول و پیچیدگی سخنان تان را افزایش دهید.
- زمانی که در حال صحبت در مورد اشیاء شناخته شده هستید، از برخی صفات و ویژگی‌های آن اشیاء صحبت کنید.
- در مورد آنچه کودک کتان در حال انجام یا علاقه‌مند به انجام آن است، با وی صحبت کنید.
- اجازه دهید کودک کتان بازی‌های غیر تعاملی (بازی‌های تک نفره) را انجام دهد مثل گذاشتن لگو داخل سطل، انداختن حلقه درون میله.
- دقت و توجه کودک کتان را به صدای حیوانات، اسباب‌بازی‌های صداساز، و ... جلب کنید.
- کارهای ساده‌ای را به کودک کتان واگذار کنید.
- "بایدها" و "نبایدها" را به کودک کتان آموزش دهید، تا با شنیدن صدای بلند کلمه‌ی "نه"، یا دیدن "تکان سر شما" گیج نشود.
- برای کودک کتان کتاب‌هایی را بخوانید که واژه‌های اندکی در هر صفحه داشته باشند.
- اعضای خانواده را به بحث و گفتگو در مورد تصاویر کتاب تشویق کنید.
- مطالب کتاب را مرتباً برای کودک کتان بازخوانی و تکرار کنید. کودک کتان، تکرار را دوست دارند و گاه در اثر تکرار، به تقلید از محتوای کتاب می‌پردازند.
- با کودک کتان در مورد فعالیت‌هایی که هر روز با هم در حال انجام آنها هستید، گفتگو کنید.
- به گفتار کودک کتان با توضیح بیشتر در مورد آن مطلب، پاسخ دهید. مثلاً وقتی کودک شما می‌گوید "بَب رَف" به او پاسخ دهید: "بله، بابا به اداره رفت، او عصر برمی‌گردد."
- در هنگام بازی، کار و کتاب خواندن، صداهای موجود در محیط را تولید کنید. مثلاً، زمان حمام کردن که آب در وان پُر می‌شود، صدای شُر شُر آب را تولید کنید و یا هنگام خواندن کتاب، صدای هواپیمای داستان را تقلید کنید.
- به کودک کتان فرصت‌هایی برای تمرکز و توجه بر برخی اشیاء را بدهید.

« ۱۸ تا ۲۱ ماهگی »

- رفتارهای کودک کتان را مشاهده و تفسیر کنید.
- در مورد فعالیت‌هایی که کودک کتان درگیر انجام آنها

« ۱۵ تا ۱۸ ماهگی »

- کودک کتان را زیر نظر بگیرید و توجه کنید کودک شما به کدام سمت نگاه می‌کند، آنگاه درباره‌ی آنچه که

« ۲۱ تا ۲۴ ماهگی »

- است، با وی صحبت کنید.
- به کودک کتان وقتی در حال صحبت با شماست، نگاه کنید.
- دائماً در حال اصلاح گفتار کودک کتان نباشید، بلکه سعی کنید کلمات را با تلفظ درست دوباره تکرار کنید.
- به کودک کتان اجازه دهید خودش کتاب‌هایی را برای خواندن انتخاب کند.
- وقتی از منزل بیرون می‌روید، با کودک کتان در مورد کارهایی که قصد انجام آن را دارید، صحبت کنید. به طور مثال، وقتی قصد خرید مواد غذایی را دارید، می‌خواهید به دیدن همسایه‌تان بروید، یا می‌خواهید یکی از فرزندانتان را از مدرسه به خانه بیاورید. تمام این موارد را برای کودک کتان توضیح دهید.
- اتفاقات و رویدادهای اطراف را برای کودک کتان شرح دهید.
- توجه کودک کتان را به صداهای خاص و ویژه‌ی محیط جلب کنید.
- کودکان از خواندن شعر و آواز، و گوش دادن به آهنگ لذت می‌برند بنابراین، استفاده از موسیقی را در برنامه‌ی روزانه‌ی کودک کتان بگنجانید.
- داستان‌های ساده‌ی تکراری را برای کودک کتان بخوانید، این کار به کودک فرصت می‌دهد تا رفتار درست شخصیت‌های داستان را بفهمد.
- وقتی در حال حمام کردن کودک، پوشاندن لباس به او و ... هستید، با وی صحبت کنید. مثلاً، به او بگویید: "دست‌هایت اینجاست" یا "پاهات کجا رفتند؟" "آهان، اینجا هستند، تو شلوار بودند".
- نوار موسیقی مورد علاقه‌تان را در ضبط بگذارید، و با آن همخوانی کنید. با این کار به کودک کتان نشان دهید که چگونه می‌تواند عاشقانه به موسیقی، آهنگ و یا صداها گوش دهد.
- رفتارهای کودک کتان را مشاهده و تفسیر کنید.
- در مورد فعالیت‌هایی که کودک کتان سرگرم انجام آن‌ها است، با وی صحبت کنید.
- وقتی کودک کتان در حال صحبت با شماست، به وی نگاه کنید.
- به کودک کتان اجازه دهید، تا کتاب‌هایی را خودش برای خواندن انتخاب کند.
- دائماً در حال اصلاح گفتار کودک کتان نباشید، بلکه شکل درست کلمات را تکرار کنید.
- با کودک کتان در مورد موقعیت‌های مختلف زندگی، کارهایی که در حال انجام آن هستید یا قصد انجام آن‌ها را در آینده دارید، صحبت کنید.
- با استفاده از عروسک‌های نمایشی و یا خیمه‌شب‌بازی، کودک کتان را به ایجاد ارتباط با دیگران تشویق کنید.
- به کودک کتان اجازه دهید تا در بعضی فعالیت‌های خانه مشارکت کند.
- در مورد تصاویر موجود در کتاب‌ها و در مورد داستان‌هایی که در حال خواندن آن‌ها هستید، با وی صحبت کنید.
- کودک کتان از نگاه کردن و گفتگو در مورد عکس‌های خانوادگی لذت می‌برند.
- با کودک کتان بازی‌های ساده انجام دهید و او را به انجام این بازی‌ها تشویق کنید. مثلاً، بازی کلاغ‌پر.
- از گفته‌های خود کودک، برای توجیه او به انجام کارها استفاده کنید. مثلاً کودک کتان به شما می‌گوید: "نمی‌خوام به حمام برم" و شما باید اینگونه جواب بدهید: "اوه، نمی‌خواهی به حمام بری، ولی من فکر می‌کنم دستات و بدنت می‌خواهند به حمام بروند چون کثیف هستند! ما می‌تونیم در حمام حباب بسازیم و تو می‌تونی بعضی حباب‌ها را انتخاب کنی و ...".

« ۲۴ تا ۳۰ ماهگی »

پیشقدم شود. مثلاً، وی را تشویق کنید تا به داخل مغازه برود و از فروشنده بپرسد که " آیا بستنی دارد؟"
 - کتاب‌هایی را برای کودک‌تان بخوانید که جملات تکراری دارد و کودک شما می‌تواند آن جمله را در جای خودش تکرار کند. مثلاً، آقا سگه می‌گفت: "هاپ، هاپ ..."
 - شکل درست عبارات را برای کودک‌تان تکرار کنید. این مسئله به او کمک می‌کند تا مهارت‌هایش را به صورت طبیعی رشد بدهد.
 - کودک‌تان را به رساندن پیام‌ها تشویق کنید.
 - به کودک‌تان مسئولیت بدهید تا توجه و دقت او افزایش یابد. دادن مسئولیت به کودک باعث می‌شود او قدرت انتخاب پیدا کند.
 - زمانی که کودک‌تان مشغول کاری سخت و مشکل است، به او هشدار دهید و به او بگویید که در این لحظه انجام چه کاری بهتر است.

*** بازی

« ۰ تا ۲ ماهگی »

- زمانی که با کودک‌تان صحبت می‌کنید، طوری قرار گیرید که صورت شما را ببیند.
 - در هنگام صحبت با کودک‌تان، از ایماهای کلامی استفاده کنید زیرا کودک شما دیدن حرکات صورت، چشم‌ها، لب‌ها و ... را هنگام صحبت و بازی دوست دارد.
 - کودک‌تان را با مهربانی نوازش کنید. به عنوان مثال، گونه‌ها و شکم کودک‌تان را ببوسید.

« ۲ تا ۴ ماهگی »

- با کودک‌تان بازی قلقلک را انجام دهید. مثلاً، پاها،

- در مورد فعالیت‌هایی که کودک‌تان سرگرم انجام آن‌ها است، با وی صحبت کنید.
 - به کودک‌تان اجازه دهید تا کتاب‌هایی را برای خواندن انتخاب کند. از او در مورد کتاب یا اسباب بازی مورد علاقه‌اش سؤال کنید.
 - به اصلاح گفتار کودک‌تان نپردازید، بلکه شکل درست عبارت را تکرار کنید.
 - کودک‌تان را به رساندن پیام‌ها تشویق کنید.
 - کودک‌تان را تشویق کنید با استفاده از وسایل ساده‌ی داخل خانه مثل جعبه‌های مقوایی، قوطی‌های پلاستیک و تکه‌هایی از مواد بدون استفاده به ساختن چیزهایی پردازد.
 - کودک‌تان را به انجام بازی‌های گروهی تشویق کنید.
 - بازی "پنهان کردن اشیاء" را با کودک‌تان انجام دهید. بدین صورت که یک عروسک را در جایی مخفی کنید، از او بپرسید که "عروسک" کجاست؟ و بعد همراه کودک‌تان به پیدا کردن آن پردازید.

- صداها را در کمترین حد نگهدارید.
 - منتظر باشید پیش از شروع به صحبت، کودک‌تان به شما توجه کند. به عنوان مثال، پیش از شروع صحبت، کودک‌تان را با اسم صدا بزنید.
 - پیش از اینکه کاری را انجام دهید، به وی اطلاع دهید. مثلاً، زمانی که داخل حمام در حال شستن موهای کودک‌تان هستید، به او بگویید: "حالا می‌خوام بر روی سرت آب بریزم، آماده‌ای و بعد بر روی سر او آب بریزید".

« ۳۰ تا ۳۶ ماهگی »

- در مورد فعالیت‌های روزانه و آنچه کودک‌تان در حال انجام آن است، با وی صحبت کنید.
 - کودک‌تان را تشویق کنید تا برای خرید از یک مغازه

هماهنگ استفاده کنید. برای این کار می‌توانید از وسایل بازی مثل تاب کمک بگیرید. با این روش کودکان می‌فهمند چگونه بین آوازی که می‌خوانند (آهنگ گفتارشان) و حرکات بدنی‌شان ارتباط برقرار کنند.

« ۶ تا ۹ ماهگی »

- برای کودکان، اسباب‌بازی‌هایی با جنس‌های مختلف تهیه کنید تا کودک شما آنها را دستکاری کرده و به مقایسه‌ی تفاوت‌های بین اسباب‌بازی‌ها بپردازد. در مرحله بعد، با کودکان در مورد اسباب‌بازی‌ها صحبت کنید که چگونه آنها می‌بینند، حس می‌کنند، می‌چشند و یا می‌بویند.

- کتاب‌هایی با ساختار متفاوت، رنگ‌های روشن و جذاب برای کودکان تهیه کنید.

- حالات چهره‌ای متفاوت مثل آخم، گریه، شادی و ... را برای کودکان تقلید کنید، و در مورد این حالات برای کودکان توضیح دهید.

- با کودکان بازی پرتاب کردن یا انداختن یک شیء را انجام دهید و بعد، از کودکان پرسید: مثلاً، عروسک کجا رفت؟

- فعالیت‌هایتان را به یکدیگر مرتبط کنید. مثلاً، کودکان را روی زانویتان بنشانید، شعر یا آوازی بخوانید و هم‌زمان او را حرکت دهید.

- از وزن‌های تکراری مثل "دا دا دا"، "دی دی دی" برای تقویت فعالیت‌ها و کارهای کودکان استفاده کنید. البته هر چند ثانیه یک بار این وزن‌ها را تغییر دهید.

- در بازی‌های تعاملی با کودکان به استفاده از گفتار و حرکت بپردازید، وجود صداها موجب رشد فعالیت‌های حسی در کودک می‌شوند.

- برخی اسباب‌بازی‌ها مثل علی‌ورجه (که در یک قوطی باز می‌شود و چیزی به هوا می‌پرد) دارای هیجانی

دست‌ها و شکم کودکان را قلقلک دهید.

- کودکان را در هوا ننگه دارید، دست‌ها و پاهایش را مثل راه رفتن حرکت دهید، این بازی به کودک می‌فهماند که محیط اطراف او سه بُعدی است.

- وقتی کودکان موقع بازی کردن لبخند می‌زنند، می‌خندد یا دست و پایش را حرکت می‌دهد با کلمات، بیان چهره‌ای و یا حتی تکرار همان بازی به وی پاسخ دهید.

- موقعیتی را فراهم کنید که کودکان به وسیله‌ی لمس صورتش، شمردن انگشتانش، قلقلک شکمش، گرفتن انگشتان شما در دستش و ... با اندام‌های مختلف بدن آشنا شود.

- به کودکان اسباب‌بازی‌ها و وسایل جالب مثل کتاب و ... را بدهید. به او اجازه دهید شی‌ای را در دستش بگیرد و نگاه کند تا قسمت‌های مختلف آن را کشف کند.

- کودکان از اینکه می‌توانند به چیزی چنگ بزنند و آن را در دستشان بگیرند، لذت می‌برند. مثلاً، کودکان از آویزان بودن اسباب‌بازی‌ها در بالای کالسکه، حرکت کردن و یا جغ‌جغ کردن آنها لذت می‌برند.

« ۴ تا ۶ ماهگی »

- برای بازی کودکان اسباب‌بازی‌های نرم و پارچه‌ای مورد علاقه‌اش را تهیه کنید.

- برای رشد آگاهی کودکان، از بازی‌های شاد و هیجان‌انگیز مثل گرفتن و چرخاندن او استفاده کنید. این بازی برای کودک مفید است زیرا کودک می‌بیند که چگونه چطور شادی و خوشحالی‌اش روی رفتار بزرگسالان اثر می‌گذارد. (به عبارت بهتر، کودک شما قانون علت و معلول را کشف می‌کند).

- از پیوند شعر و آواز برای انجام حرکات موزون و

بنابراین، نمونه‌هایی برای او تهیه کنید، سپس تمام الگوها را در یک بازی جدید یکپارچه کنید.

- با استفاده از شعر، ضربه‌ی انگشتان روی میز، آواز و ... بازی‌های تعاملی را ادامه دهید تا لذت‌بخش شود. برای این کار از آهنگ‌های آشنا، کلمات ساده، اشیاء و فعالیت‌هایی استفاده کنید تا برای کودک‌کتاب آشنا باشد.

- کودک‌کتاب را به گوش دادن موسیقی با استفاده از آهنگ، صدای طبل و ... علاقه‌مند کنید.

« ۱۵ تا ۱۸ ماهگی »

- تنوع را به شعرها و آوازهایی که برای کودک‌کتاب می‌خوانید، وارد کنید. برای اینکار کلمات معمول شعر را تغییر دهید و به جای این کلمات فعالیت‌ها و علاقه‌مندی‌های کودک‌کتاب را جایگزین کنید. مثلاً، اسم کودک‌کتاب یا اسباب بازی مورد علاقه‌اش را در شعر اضافه کنید.

- تظاهر کنید چیزی اشتباه شده است، کودک شما اینکار را دوست دارد.

- در یک جایگاه مساوی با کودک‌کتاب بازی کنید، او را راهنمایی کنید و گاه نقش او را در بازی تغییر دهید.

- کتاب‌هایی را برای کودک‌کتاب بخوانید که مضمون آن به تجربیات روزمره مرتبط باشد و تصاویری با جزئیات فراوان داشته باشد. بهتر است داستان شامل موضوعات آشنا مثل خرید کردن یا رفتن به گردشگاه باشد.

- در هنگام خواندن کتاب باید به کودک‌کتاب اجازه دهید تا به تصاویر نگاه کند و صفحات را عوض کند.

- بازی‌هایی مثل تقلید یا مخفی کردن یک شیء و ... را برای حفظ توجه کودک‌کتاب انجام دهید.

« ۱۸ تا ۲۱ ماهگی »

- در این مرحله، کودک شما علاقه‌مند به انجام بازی-

خاص هستند. در طی این بازی، با وی در مورد آنچه که می‌بیند و روی فعالیتش اثر می‌گذارد، صحبت کنید.

« ۹ تا ۱۲ ماهگی »

- در این مرحله، کودک‌کتاب از بازی‌هایی مثل قل دادن یا پرتاب کردن توپ، هل دادن یک ماشین و ... لذت می‌برد.

- برای افزایش لذت کودک‌کتاب، تنوع را وارد بازی کنید. زیرا کودک‌کتاب با یک شکل خاصی از بازی آشناست، ولی او دوست دارد که شکل تازه‌ای از همان بازی را تجربه کند. مثلاً، کودک توپ را به سوی خواهر بزرگترش قل می‌داده و از او می‌گرفته، حالا بد نیست این بازی را با عروسکش انجام دهد تا تغییر و تنوعی در بازی رُخ دهد.

- هنگامی که کودک‌کتاب بازی می‌کند، بهتر است در کنار او بمانید. این مسئله فرصتی را فراهم می‌کند تا وی چیزهایی را خودش کشف کند. همچنین روش‌های مختلف بازی با اسباب‌بازی را به وی نشان دهید.

« ۱۲ تا ۱۵ ماهگی »

- در این مرحله کودک‌کتاب به زمانی برای تنها بازی کردن و فرصتی برای انجام دادن یک کار، نیاز دارند. والدین باید بدانند چه زمانی لازم است همراه با کودک‌کتاب باشند و چه وقت باید کودک‌کتاب را ترک کنند تا به تنهایی بازی کند.

- در این مرحله، کودک‌کتاب از "بازی‌های وانمودی" استفاده می‌کند. مثلاً کودک شما تظاهر می‌کند که غذا می‌خورد، چیزی را می‌نوشد و یا عروسکش را حمام می‌کند.

- تنوع را به بازی کودک‌کتاب وارد کنید زیرا در این مرحله او دوست دارد فعالیت‌های تازه‌ای را امتحان کند.

ریختن آب از ظرفی به ظرفی دیگر، پیدا کردن چیزهایی که روی آب شناور می‌مانند یا اشیائی که در آب فرو می‌روند. انجام این فعالیت‌ها به کودک کمک می‌کند، با مشاهده، مسائل را درک کند.

- شعرهایی را برای کودک‌کتاب بخوانید که موضوع آن برای وی آشنا باشد.

- به کودک‌کتاب اجازه دهید تا در کارهای خانه، خرید کردن، گشتن دنبال چیزی و ... به شما کمک کند. - در این مرحله از زندگی بازی قایم باشک برای کودک مناسب است.

« ۲۴ تا ۳۰ ماهگی »

- در بازی‌های کودک‌کتاب مشارکت کنید. پیشنهادها را شما به کودک کمک می‌کند با بازی‌های جدید آشنا شود و انجامشان دهد.

- وقتی با کودک‌کتاب بازی می‌کنید، نقش‌هایتان را در بازی با یکدیگر عوض کنید. مثلاً، یکبار نقش فروشنده و بار دیگر نقش خریدار را به او بدهید.

- در این مرحله از زندگی، کودک شما به شنیدن داستان‌هایی در مورد سلسله حوادث آشنا در زندگی روزانه‌اش علاقه‌مند است. شنیدن داستان‌ها با حوادث پی‌درپی، وی را به درک رویدادهای آینده و گذشته راهنمایی می‌کند.

- در این سن، کودک‌کتاب علاقه‌مند شنیدن داستان‌های طولانی‌تری نسبت به گذشته است. برای کودک‌کتاب، کتاب‌هایی رنگارنگ و با تصاویر واقعی انتخاب کنید که وی به راحتی بتواند تصاویر را از هم تشخیص دهد. در این سن کودک شما می‌تواند جزئیات موجود در تصاویر پیچیده را مشاهده کند.

- مقداری مداد شمعی، مداد و کاغذ داشته باشید تا وانمود کنید در حال نوشتن هستید با این کار کودک‌کتاب

های گروهی است.

- شرایطی را فراهم کنید تا کودک‌کتاب در داخل یا خارج منزل با کودک‌کتاب دیگر ارتباط برقرار کند. این کار کودک را با ابعاد تازه‌ای از مهارت‌های بازی آشنا می‌سازد.

- ارتباط نزدیک کودک شما با کودک‌کتاب دیگر، فرصتی را برای گسترش روابط با دیگران فراهم می‌کند.

- بازی‌های وانمودی مثل حمام کردن عروسک، سرگرمی خوبی برای کودک‌کتاب در این مرحله است.

- به کودک‌کتاب بازی‌های وانمودی تازه‌ای را پیشنهاد دهید و با او در مورد نقش‌های تخیلی صحبت کنید.

- کودک‌کتاب از جمع‌آوری مجموعه‌ها یا آلبوم‌ها با شما لذت می‌برند. این مجموعه‌ها می‌توانند شامل نقاشی‌های کودک، تصاویر جدا شده‌ی اسباب‌بازی‌ها از مجلات، عکس‌هایی از اعضای خانواده، تعطیلات خانواده و رویدادهای خاص، کاردستی‌ها و یا چیزهای مورد علاقه‌ی کودک باشند. کودک‌کتاب آن قدر به این مجموعه‌ها علاقه‌مند است که به تمام دوستانی که به خانه‌ی شما می‌آیند آنها را نشان خواهد داد.

- بازی مخفی کردن و بعد پیدا کردن یک شیء را با کودک‌کتاب انجام دهید.

« ۲۱ تا ۲۴ ماهگی »

- والدین نقش مهمی در بازی کردن با کودک‌کتاب ایفا می‌کنند زیرا به کودک‌کتاب نشان می‌دهند که چگونه می‌توانند با اسباب‌بازی‌ها بازی کنند، در واقع تنوع بازی‌ها را به آنها نشان می‌دهند.

- بازی‌های پرتاب برای کودک‌کتاب در این مرحله از زندگی مناسب است. بهتر است این بازی با چند نفر انجام شود.

- در مورد فعالیت‌های کودک‌کتاب که به کاوش در محیط و اشیاء مرتبط است، صحبت کنید. فعالیت‌هایی مثل

بحث و نتیجه گیری

برای زوج‌های جوان داشتن فرزند ناشنوا به ویژه نخستین فرزند می‌تواند بسیار مشکل‌ساز باشد. اما در عین حال پرورش چنین فرزند می‌تواند بسیار لذت‌بخش، شادی‌آور و هیجان‌انگیز نیز باشد. گرچه باید بر هیجانات و عواطف منفی بسیاری چیره شد اما این سازگاری و پذیرش سرانجام رخ می‌دهد. در این کار نیاز به اطلاعات تخصصی بسیار و استفاده از تجربیات ارزشمند دیگران است.

والدین کودکان ناشنوا به اجبار باید اطلاعات بسیاری را در زمینه‌ی ناشنوایی فراگیرند. اما فراگیری این اطلاعات، چگونگی استفاده و به کارگیری آنها در بسیاری موارد مشکل است. نیازهای اطلاعاتی، نحوه‌ی پرورش فرزند را نیز تا حد بسیاری تحت تأثیر قرار می‌دهد. بسیاری از اطلاعات تخصصی که توسط متخصصان ارائه می‌شود به زبان علمی و کاملاً درک نشدنی است. بسیاری از والدین در سال‌های بعد متوجه می‌شوند انتخاب‌های دیگری نیز پیش رو داشته‌اند (مارشاک، ۱۹۹۷).

شیوه‌ی اصلی پرورش کودک از راه بازی است. انعطاف‌پذیری، بردباری و استفاده از مهارت‌های برقراری ارتباط سه جزء اساسی برای والدین و مربیان کودکان ناشنواست. همچنین لازم است مربیان و والدین از تمام روش‌های مربوط به پرورش کودکان در حیطه‌های برقراری ارتباط، گفتار و بازی آگاهی یابند تا پرورش فرزندان با تجربه‌ای مثبت همراه باشد و نوجوانان به سوی ایده‌آل شدن گام بردارند.

راه رسیدن به موفقیت و کامیابی را پیدا می‌کند. برای هر کار درستی که انجام می‌دهد وی را تحسین کنید. - کودکان را به بازی با انواع لگوها تشویق کنید. زیرا بازی با لگو باعث می‌شود کودک شما به آفرینش تصاویر ذهنی جدید پردازد و بر اساس تصویر ذهنی خود با لگو چیزی را بسازد.

« ۳۰ تا ۳۶ ماهگی »

- بازیها، کودکان را به کشف محیط و نگاه کردن به اشیای خاص تشویق می‌کنند. مثلاً، به کودکان بگویید: "چه کسی می‌تواند یک توپ برای من پیدا کند؟" یا "دفتر کجاست؟"

- به کودکان اجازه دهید تا در کارهای روزانه‌ی خانه مثل، گردگیری، جمع کردن قاشق و چنگال از سر سفره، یا تا کردن لباس‌ها و ... به شما کمک کند.

- زمانی که در حال پیاده‌روی یا در ماشین هستید، وی را به تماشای مردم، موضوعات و ... تشویق کنید.

- آهنگ یا شعر مورد علاقه‌تان را با صدای بلند بخوانید. گاهی اوقات کلمات شعرتان را با کلمات دیگر تغییر دهید.

- کودکان را از راه شمردن لکه‌های روی پوست یک قورباغه‌ی کوچک با مفهوم شمارش آشنا کنید.

- گروه‌های اجتماعی محلی مثل گروه‌های والدین کودکان ناشنوا و ... را پیدا کنید و در آنها عضو شوید. مطمئن شوید کودکان فرصت‌هایی برای بازی با کودکان همسن خود را دارد.

- بازی قایم باشک را با کودکان انجام دهید، در این بازی کودک شما پیش‌بینی می‌کند چه کسی در کجا مخفی شده و یا خودش کجا مخفی شود.

زیر نویس ها:

1. Glover	5. Knutson
2. Russ	6. Maher
3. Beazely & Moore.	7. Odgen
4. Mc Cracken & Sutherland	8. Harris & Mohay

منابع:

- Beazley S., Moore M. (1995). *Deaf children, their families and professionals: dismantling the barriers*. London: David Fulton.
- Department for Education and Skills/Department of Health. (2003). *Developing early intervention/ support services for deaf children and their families* (LEA/0068/2003) Retrieved May 7, 2006 from <http://www.teachernet.gov.uk/docbank/index.cfm?id=5910> and <http://www.earlysupport.org.uk/>.
- Department for Education and Skills/ Department of Health. (2004). *Deafness Information For parents*. Retrieved May 7, 2006. From <http://www.earlysupport.org.uk/Default.aspx?tabid=88>.
- Glover DM. (2003). *The deaf child-challenges in management: a parent's perspective*. International Journal of pediatric otorhinolaryngology, 1(67): 197-200.
- Harris, M., Mohay, H. (1997). *Learning to look in the right place: A comparison of attentional behavior in deaf children with deaf and hearing mothers*. Journal of Deaf studies and deaf education, 2, 95-103.
- Knutson J.F., Johnson CR., Sullivan P.M. (2004). *Disciplinary Choices of mothers of deaf children and mothers of normally hearing children*. Child Abuse and Neglect., 28(9): 925-935.
- Maher T.F. (1989). *The psychological development of paralinguistic deaf infants*. Clinical Social work Journal, 17(3): 209-222.
- Marschark m. (1997). *Raising and educating a deaf child*. A comprehensive guide to the choices, controversies and decisions faced by parents and educator. Oxford: OUP.
- McCracken W., Sutherland H. (1991). *Deaf ability not disability*. Clevedon: Multilingual Matters.
- NDCS (2003). *Parenting and deaf children: A psycho-social literature-based framework*. London: NDCS
- Ogden P.W. (1984). *Parenting in the mainstream*. Volta Revie: 86(5), 29-39.
- Russ S.A., Kuo AA., Poulakis Z. Barker M., Rickards F, Saunders K., Jarman F.C, Wake m. Oberklaid F. (2004). *Qualitative analysis of parents' experience with early detection of hearing loss*. Archives of Disease in childhood, 89: 353-358.